

TRAKI SKAISTI UN TOMĒR SKUMJI

Režisora **Regnāra Vaivara** izrāde **Ivanovs!** atgādina lielu apgleznotu māla krūzi, kas ražas svētku skurbumā kādam izslidējusi no rokām un košās lauskas izbīrušas pa klona grīdu

Teksts **Līga Ulberte**

Skatuve ir kritusi, Irina Nikolajevna! Senāk bija varenī ozoli, tagad redzam tikai celmus. Šie muižas pārvaldnieka Šamrajeva aktrisei Arkadīnai teiktie vārdi Antona Čehova lugā *Kaija* nāk prātā pirmie, kad ieraugi citas Čehova lugas jaunāko Latvijas versiju – Dailes teātra lielo skatuvi režisora Regnāra Vaivara izrādē *Ivanovs!*

NENOTIKUŠI SAPŅI

Regnārs Vaivars vairākkārt uzsvēris, ka iestudējumam daudz izmantojis Čehova pirmās lugas *Ivanovs* pirmo – 1887. gada – variantu. Čehovs lugu tiešām pārstrādā detalizēti, ilgi un diezgan mokoši, līdz 1888. gada beigās rakstītā formā un 1889. gada sākumā teātrī dienasgaismu piedzi-vo otra, arī mūsdienās lietotā *Ivanova* versija – četru cēlienu drāma par kāda provinces muižnieka ideālu zudumu rutīnas māktā ikdienas pasaulē.

Detalizētas Dailes teātra izrādes teksta studijas droši vien pierādītu, ka Regnārs Vaivars arī šoreiz strādājis sev raksturīgajā veidā, selektīvi paņemot no literārā pirmavota (šajā gadījumā – no abiem Čehova lugas variantiem) tikai to, kas viņam der, lai uz skatuves radītu pats savu versiju. Kaut vai fināls (precīzāk sakot, tā izpildījums, nevis fakts) izrādē atšķiras no abiem Čehova *Ivanoviem*. Tomēr nenoliedzami Regnārs Vaivars atgriezies pie Čehova sākotnējās intonācijas – Dailes teātra izrādē ir vizuāli krāšņa, ironiska komēdija, kurā cildenu cilvēku nav un aristokrāts Ivānovs (uzsverot vārda otro zilbi) kļuvis par vietejo Ivanovu jeb Jebkuru.

Režisora, kurš sadarbibā ar Tomu Grīnbergu ir arī scenogrāfs, kostīmu mākslinieces Madaras Botmanes un gaismu mākslinieka Harija Zālīša izliktās vizuālās zīmes ir aizraujošas un rosina asociatīvo domāšanu. Košais kolorīts kostīmos, frizūrās un jo īpaši mūzikā (muzikālais konsultants Juris Vaivods) darbības vidi ļauj attiecināt varbūt uz Balkāniem, taču visdrīzāk uz Ukrainu.

Pat ja tāda nav bijusi iecere, vairākkārt izmantoto zilo, dzelteno un sarkano lielformāta audumu salikums liek netieši domāt arī par kādām Ukrainas un Krievijas karogu konotācijām, un Krīma, uz kuriem ārsts Ļovovs gribētu sūtīt Zāru ārstēties, šādā kontekstā skan ļoti melni. Taču šīs ģeopolitiskās asociācijas var arī mierīgi aizmirst, neko būtisku tās izrādē neietekmē.



■ Dailes teātra jauniestudējumā *Ivanovs!* pārsvarā saimnieko priecīgi un dzīvi mīloši ļaudis. Košais kolorīts kostīmos, frizūrās un mūzikā darbības vidi ļauj attiecināt varbūt uz Balkāniem, taču visdrīzāk uz Ukrainu. Foto - Daina Geidmane

KRĀŠŅA, IRONISKA KOMĒDIJA, KURĀ CILDENU CILVĒKU NAV

Tāpat kā vairāki citi tieši vai netieši citāti no paša Regnāra Vaivara iepriekšējām izrādēm (kaut vai siens un ķekatas no Nacionālā teātra *Lidojošā Travoltas*, kas arī konceptuāli šobrīd izskatās pēc *Ivanova* izmēģinājuma versijas); klavieres no Dailes teātra izrādes *Peldošie – ceļojošie. II daļa*; īsu brīdi kaut kur fonā ieskanas Zāras dziesmiņa no *Skroderdienām Silmačos*; spēles laukumā centrā esošie celmi varbūt liecina par ūtrupē likvidētu ķiršu dārzu u. c.

Visos gadījumos tās ir kādas reiz bijušas, bet nu sabrukušas pasaules atlūzas. Tādi nenotikuši sapņi.

PAVĀĻĀJAMIES SIENĀ?

Zināma rezignācija tomēr ir tikai viena un

nebūt ne dominējošā Regnāra Vaivara izrādes intonācija. Izrādes plakātā redzama glezna, kas atgādina kaut ko no sociālistiskā realisma vai jebkura cita viltus pozitīvisma piestrāvota laikmeta optimistiskajiem lielgleznojumiem ar liksmiem, darba uzvaras svinošiem kolhozniekiem. Dailes teātra izrādē, kuras darbībā tiek iesaistīta arī skatītāju zāle, pārsvarā saimnieko priecīgi un dzīvi mīloši ļaudis.

Dominējošās krāsas kostīmos un rekvizītos ir sarkana, dzeltena, zila, oranža, balta un zaļa. Tikai Ivanovs un Ļovovs ir konsekventi melnbaltos uzvalkos iepo-gāti no sākuma līdz beigām. Ginta Grāveļa ārsts tiešām pasauli apbrīnojamā taisnprātībā redz tikai melnā vai baltā krāsā. Artūra Skrastiņa Ivanova atšķirīguma cēloņi pašlaik ir visgrūtāk nolasāmi un rada zināmu aptuvenību arī izrādē kopumā. Jā, protams, nevar neredzēt, ka Ivanovs šajā dionisiskajā pasaulē ir visvairāk civilizācijas apbružāts, jo viņš vienīgais nemitīgi reflektē par to, kas ar viņu notiek.

Pat somnambuliski apkārt kļīstošajai Kristīnes Nevarauskas Zārai ir vairāk dabiskas vitalitātes, par ko liek domāt viņas vairākkārt vīram izteiktais un atsaucību tā arī negūstošais aicinājums «pavāļāties sienā». Savukārt Anetes Krasovskas Saša no plānā, baltā kleitiņā tērptas baskājainas meitenes pārvēršas kļiedzošā, koši dzeltenā matronā ar milzu kleitu, galvassegu un zābaciņiem, kuras mutē ļoti iedē-rētos vienā no lugas versijām Ivanovam adresētā frāze: «Kusties, Oblomov!» Nešķiet, ka Artūra Skrastiņa atsvešināto Ivanovu kāda no šīm abām sievietēm patiešām saista.

ISTĀ DZĪVE KAUT KUR ĀRĀ

Psiholoģiski visinteresantākās izrādē ir

Ivanova un Arta Robežnieka Ļebedeva attiecības. Artis Robežnieks pārliecinoši iemieso konkrētu, ļoti pretrunīgu sajūtu kopumu, kas viņa spēlēto varoni burtiski plēš uz pusēm. Vienā pusē visu laiku ir grūti izprotamais, taču cilvēciski dārgais draugs Nikolajs Ivanovs, otrā ir paša ģimene – sieva, kura uzstājīgi atprasa Ivanova parādu, un meita, kura tikpat uzstājīgi grib Ivanovu precēt. Aktieriski tieši Artis Robežnieks visprecīzāk panāk intonāciju, kas ideālā variantā varētu raksturot iestudējumu kopumā, – ir ļoti smieklīgi un tomēr skumji.

Kolorītajā fona ņudzeklī, kas nemitīgi trokšņo uz un aiz skatuves vai skatītāju zālē (precīzs trāpijums Čehova stilistikā – «īstā» dzīve bieži vien notiek kaut kur tur, ārā), iezīmējas tie, kas darbojas iespējami konkrēti, jo īpaši Ilzes Ķuzules-Skrastiņas Babakina, kura ar savām dziesmām un dzīrām gluži kā sirēna vilina nomaldījušos «kuģus», un Laura Dzelzīša provinces minhauzens Borkins, kurš aiz garlaicības gan sacer divainus plānus, bet realizēt tos pat nedomā. Prātā paliek arī Vitas Vārpiņas Zinaīda Savišna, Indras Briķes Avdotja Nazarovna un Ginta Andžāna Kosihs. Diemžēl visai ārišķīgā spēlējuma pagaidām iekrīt Jura Bartkeviča grāfs Šabeļskis.

Izrādes finālā simboliska melodramatisma (ironiska, protams, bet tik un tā) ir mazliet par daudz, jo pirms tam trīs stundas īsti nav bijis cilvēka, kam just līdzī. Regnāra Vaivara izrāde atgādina lielu, ar sarkanām magonēm vai dzeltenām saulespuķēm apgleznotu māla krūzi, kas ražas svētku skurbumā kādam izslidējusi no rokām un košās lauskas izbīrušas pa klona grīdu. Drusku žēl, ka saturs tā kā izlijis (varbūt izdzerts), bet joprojām traki skaisti izskatās. ■